

1.

ספר בראשית פרק כד - (יד) וְהָיָה הַנֶּעֱרָךְ אֲשֶׁר אִמְרָ אֵלֶיךָ הֵטִי נָא כַדָּךְ וְאֲשַׁתָּה וְאִמְרָה שְׂתָה וְגַם גְּמִלֶיךָ אֲשַׁקֶּה אֶתְּהָ הַכֶּחֶךְ לְעַבְדְּךָ לִיצְחָק וְכָה אֲדַע פִּי עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם אָדָם נָי:

2.

ספר בראשית פרק כד - (כז) וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ אֲשֶׁר לֹא עֲזָב חֶסְדוֹ וְאִמְתּוֹ מִעַם אָדָם נָי אָנֹכִי בְּדַרְכְּךָ נִחְנִי יְיָ וְיָד בֵּית אָחִי אָדָם נָי:

3.

משך חכמה על בראשית פרק כד פסוק יד - כי עשית חסד עם אדוני - פירושו ע"ד האמת כי יצחק מדת גבורה ומהתדבקות גבורה עם החסד נעשה בריח התיכון אמת, (זוהר תרומה קעה:): ולכן כאשר הרגיש ברבקה מדת החסד אמר ברוך ד' אשר לא עזב חסדו ואמתו שנולד מדת אמת מהתמזגות חו"ג וזה הוא מדתו של יעקב. ולכן ותשא רבקה כו' ותפול מדת פחד יצחק. וזה מי האיש הלזה ההולך בשדה עוצם הדינין ותתכס .

4.

רמב"ם יד החזקה - הלכות עבודת כוכבים פרק א - על דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו:

(ג) כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן והתחיל לחשוב ביום ובלילה והיה תמיה היאך אפשר שיהיה הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהיה לו מנהיג ומי יסבב אותו ..... וידע שכל העולם טועים ..... **ובן ארבעים** שנה הכיר אברהם את בוראו כיון שהכיר וידע התחיל להשיב תשובות על בני אור כשדים ולערוך דין עמהם ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה **ושיבר הצלמים** .... כיון שגבר עליהם בראיותיו **בקש המלך להורגו ונעשה לו נס ויצא לחרץ** ... עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם ..... **עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם** ושתל בלבם העיקר הגדול הזה וחבר בו ספרים והודיעו ליצחק בנו וישב יצחק מלמד ומזהיר ויצחק הודיע ליעקב ומינהו ללמד .....

5.

ילקוט שמעוני איוב - פרק א - רמז תתצג - עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהב ואין אוהב שונא, עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא בועט.

6.

רמב"ם יד החזקה - הלכות יסודי התורה פרק ב - (א) האל הנכבד והנורא הזה מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר ואהבת את ה' אלהיך ונאמר את ה' אלהיך תירא: (ב) והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי וכשמחשב בדברים האלו עצמן מיד הוא נרתע לאחוריו ויפחד ויודע שהוא בריה קטנה שפלה אפלה עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות כמו שאמר דוד כי אראה שמייך מעשה אצבעותיך מה אנוש כי תזכרנו :

7.

ספר שערי תשובה השער הראשון - אות ט - חֲרָטָה. יָבִין לְכַבּוֹ פִּי רַע וְנָמַר עֲזָבוּ אֶת הַשֵּׁם, וְיָשִׁיב אֶל לְבוֹ כִּי יֵשׁ עַל נֶשׁ וְנָקָם וְשָׁלַם עַל הָעוֹן, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לב, לה) לִי נָקָם וְשָׁלַם, וְנֶאֱמַר (איוב יט, כט) גִּירוּ לְכֶם מִפְּנֵי - חֲרָב פִּי - חֲמָה עֲוֹנוֹת חֲרָב. וַיִּתְחַרֵּט עַל מַעֲשָׂיו חֲרָעִים וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ, מָה עֲשִׂיתִי, אֵדָךְ לֹא הָיָה פֶחֶד אֶל הַיָּם לְנִגְדַי עֵינַי, וְלֹא יִגְרָתִי מִתּוֹכָחוֹת עַל עוֹן וּמִן הַשְּׁפָטִים הַרְעִים, פִּי רַבִּים מִכְּאוּבִים לְרָשָׁע, לֹא חֲמַלְתִּי עַל גּוֹפִי, וְלֹא חָסָה עֵינִי עָלָיו מִשִּׁחְתּוֹ מִפְּנֵי הַנְּאֻת רַבָּע אָחָד, וְנִמְשַׁלְתִּי לְאִישׁ שִׁיגְזוֹל וַיִּחְמוֹס וַיֹּאכַל וַיִּשְׂבַּע, וַיּוֹדַע פִּי אַחֲרָי אֶכְלוּ וְאַחֲרֵי שִׁתּוֹ יִגְרַס הַשּׁוֹפֵט בְּחֻצֵי שָׁנָיו, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כ, יז) עֲרַב לְאִישׁ לְחֶם שֶׁקָּר וְאַחַר וְיִמְלֵא - פִּיהוּ חֻצֵי. וְרָעָה מִזֵּאת, פִּי הִיִּיתִי עַל הַנְּפֹשׁ הַיִּקְרָה אֶכְרִי, וְנִטְמָאָה בְּגִלְוֵי יִצְרָי, וְמָה הוֹעִילָה בְּכָל קִנְיָנָה אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדוֹנֶיהָ, וְאֵדָךְ הַחֲלָפְתִּי בְּעוֹלָם חוֹלָף עוֹלָם עוֹמֵד לְעַד לְעוֹלָם, אֵיךְ נִמְשַׁלְתִּי בְּפִהֶמוֹת נְ

8.

מדרש רבה שמות פרשה א פסקה א- חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר בנוהג שבעולם אדם שאומר לו חבירו פלוני הכה לבנך יורד עמו עד לחייו ומה ת"ל חושך שבטו שונא בנו ללמדך שכל המונע בנו מן המרדות סוף בא לתרבות רעה ושונאהו שכן מצינו בישמעאל שהיו לו געגועים על אברהם אביו ולא רידהו ויצא לתרבות רעה ושנאהו והוציאו מביתו ריקם

9.

ספר בראשית פרק כב - (ב) וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךָ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמִּצְרַיִם וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ:

רש"י על בראשית פרק כב פסוק ב- את בנך - אמר לו שני בנים יש לי אמר לו את יחידך אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אמר לו אשר אהבת אמר לו שניהם אני אוהב אמר לו את יצחק.

10.

ילקוט שמעוני משלי - פרק יג - המשך רמז תתקנ- חושך שבטו שונא בנו. וכי יש אדם ששונא בנו, אלא מתוך שאין מוכיחו על התורה והחכמה ודרך ארץ עתיד לשנאתו, אבל אם מוכיחו נעשה אוהבו שנאמר ואוהבו שחרו מוסר:

11.

ספר בראשית פרק לא-(מב) לֹדֵי אֶלְקֵי אָבִי אֶלְקֵי אַבְרָהָם וַיַּחֲזֶק הָיָה לִי כִּי עָתָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת עֲנָנִי וְאֵת יָגִיעַ פְּפִי כָּאֵל קִים וַיֹּכַח אֲמַשׁ:

12.

עולת תמיד הלכות נפילת אפים-עננו ופחד יצחק. הכונה כי אין אנו שואלים בגבורה בפני עצמה רק שתשתף עם הימין ותכלול בו ואז יעננו, וזה אמרו ופחד בו' כלומר מוסב על אלהי אברהם הנז', ולכן לא נזכר כן בכל האחרים:

13.

ספר דברים פרק יא - (כה) לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פַּחַדְכֶם וּמִוְרָאְכֶם יִתֵּן ה' אֱלֹהֵיכֶם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרְכוּ בָּהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְכֶם:

רש"י : פחדכם ומוראכם - והלא פחד הוא מורא אלא פחדכם על הקרובים ומוראכם על הרחוקים.

14.

משנה מסכת אבות פרק ג - התננות פתוקה, והתננני מקיף, והפנקס פתח, והיך פותבת, וכל הרוצה ללוות יבוא וילנה, והגבאים מחזירים תדיר בכל יום, ונפקעין מן האדם מדעתו ושל א מדעתו

15.

שפת אמת ספר בראשית - פרשת וירא - שנת תרמ"ג - ויתכן לומר כי אם שיצחק הי' לו מדת היראה והפחד יוכל להיות שלא הי' ניכר על פניו רק שמחה וחדוה כי באמת אין מי שישמח בעולם רק מי שהוא ירא ה' לאמיתו ואין לו שום פחד אחר.

16.

שפת אמת ספר בראשית - פרשת וירא - שנת תרס"ג - בענין שם יצחק על שם השמחה. נראה כי עיקר השמחה על ידי המילה כמ"ש שש אנכי על אמרתך . כי קודם חטא אדה"ר לא ה' ערלה רק ע"י החטא נתערב פסולת ונגזר בעצב תלדי בנים שהיא תערובות הפסולת שמזה בא כל העצבון. ויצחק ראשון הנימול לשמונה והיה מלא שמחה.

17.

שפת אמת ספר דברים - לסוכות - שנת תרמ"ג - כי היראה האמיתית נולד ממנה שמחה והוא סימן על היראה. ולכן נקרא שמו של יצחק אבינו ע"ה על השמחה להודיע שהגם שה' בחי' פחד ויראה. אות היא שה' בו יראת אמת. וכמו כן בימים הנוראים שנופל פחד ויראה על כל באי עולם. אבל בני"י שלהם יראת אמת באין אח"כ לשמחה. והיא עדות על היראה שהיא אמת .

ויש לפרש על שמיעת קול שופר שהוא בחי' אילו של יצחק. והוא לעורר יראה בלבות בני ישראל. אבל היא הבטחה שמביא לידי שמחה בחג הסוכות . וזה ה' כוונתה לומר שהגם שבא פחד ע"י יצחק עכ"ז השומע יצחק.

18.

ספר ריסי לילה אות נד-ובר"ה ההתגלות הוא פחד ואנו מבקשים ובכן תן פחדך על כל מעשיך כי זהו ההבדל בין ישראל לעמים שהם רוצים בשלוה ובורחים מפחד ואפי' מפחד הש"י. אבל בני"י רוצים בפחד הש"י כי זהו אמיתית השלוה והשמחה והסרת כל מיני פחד.

19.

ספר בראשית פרק כא- (ט) ותרא שרה את בן הגר המצרי אשר ילדה לאברהם מצחק: (י) ות' אמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק:

20.

רש"י על בראשית פרק כא פסוק ט-ט) מצחק - לשון ע"א כמו שנא' (שמות לב) ויקומו לצחק. ד"א לשון גילוי עריות כמה דתימא לצחק בי. ד"א לשון רציחה כמה דתימא (ש"ב ב) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו':

21.

ספר בראשית פרק יח - (ג) וי' אמר יד' נד' אל אברהם למה זה צחקך שרה לאמר ר' האף אמנם אלד ואני זקנתי: (ד) היפלא מיד' נד' דבר למועד אשוב אליך כעת חיה ולשרה בן: (ט) ותכחש שרה לאמר ר' לא צחקתי כי יראה וי' אמר ל' א פי צחקך:

22.

שפת אמת ספר בראשית - פרשת וירא - שנת [תרנ"ב - בפסוק ותכחש שרה כו'. כי יראה כו' לא כי צחקת. ותמהו כל המפרשים האיך כחשה שרה. ויש לפרש כי בודאי שרה מיד תקנה החטא בתשובה וע"י תשובה נמחק החטא כאלו לא צחקה מעולם. אכן יש תשובה מיראה ויש מאהבה ועל ידי אהבה נהפך החטא לזכות וז"ש ותכחש לאמר לא צחקתי היינו רק כי יראה. אבל אברהם ה' בחי' תשובה מאהבה וז"ש לא כי צחקת פי' שצריכין לתקן הצחוק בעצמו להיות זכות שהרי באמת הוצרך הצחוק שעל שם זה נק' יצחק וגם אח"כ אמרה שרה בעצמה צחוק עשה לי אלקים הרי שתקנה כל הצחוק להפכו לזכות. והי' הכנה בחי' התשובה קודם לידת יצחק שלא ה' באפשרי להיות קיום במדת הפחד של יצחק לכן הקדים הקב"ה בחי' התשובה ונקרא יצחק שהוא מיתוק הדין כמ"ש בזה"ק:

23.

ספר מסילת ישרים - פרק כד - בביאור יראת חטא - יראת העונש, כפשוטה שאדם ירא מעבור את פי ה' אלהיו מפני העונשים אשר לעבירות, אם לגוף, ואם לנפש. והנה זאת קלה ודאי כי כל אדם אוהב את עצמו, ויירא לנפשו, ואין דבר שירחיק אותו

מעשות דבר אחד יותר מן היראה שלא תבואהו בו איזה רעה, ואין יראה זו ראויה אלא לעמי הארץ, ולנשים אשר דעתן קלה, איך אינה יראת החכמים ואנשי הדעת:

24.

רמב"ם פירוש המשניות - מסכת סנהדרין פרק י - ואין ההמון מפסידין מכל וכל בעשותם המצות מיראת העונש ותקות השכר אלא שהם בלתי שלמים, ואולם זה טוב להם עד שיהיה להם כח והרגל והשתדלות בעשיית התורה ומזה יתעוררו לדעת האמת ויחזרו עובדים מאהבה, וזה הוא מה שאמרו ז"ל (פסחים נ:): לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

25.

ספר נפש החיים - שער ג - פרק ח - עוד אחת יוכל לפתותך בחבילות ראיות שתכלית עבודת האדם הוא רק להשיג יראת הרוממות, ורק על זה יהיו עיניו ולבו כל הימים, ושיראת העונש ובושה מבני אדם, היא מדה גרועה שבגרועות, והראוי לשרש אותה מלבך.

26.

ספר בית אברהם - לבעל החיי אדם זצוק"ל - ואמנם אנן יתמי דיתמי הלואי שנעבוד מחמת יראת העונש וכמאמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו (ברכות כח,א) הלואי שיהיה מורא שמים עליכם כמורא של בשר ודם, כי מה שהמלך מואס לאכול, הוא מעדנים לעני. ולכן אף שגדולי צדיקים מאסו ביראת העונש הלואי שנשיג יראה זו ותהיה מעדנים לנפשנו:

27.

עשרת הכללים ללימוד המוסר מר' ישראל מסלנט זצוק"ל: - הלימוד לא בגדולות ונפלאות כי אם באופן פשוט ביראת העונש, ושכר מצוה ושכר עבירה:

28.

ספר ראשית חכמה - שער היראה - פרק שנים עשר - עוד מצאתי פרקים מדברי רבותינו ז"ל מדברים על ענין חבוט הקבר ראיתי להעתיקם הנה לעורר הלב ליראה: מסכת חיבוט הקבר:

29.

ספר ראשית חכמה - שער היראה - פרק אחד עשר - עוד צריך לירא כי במדה שאדם מודד בה עוד מודדין לו שאם הוא גובר על יצרו גורם להגביר צד החסד על צד הדין ואז טוב לו, ואם חס ושלום הוא בהפך גורם להגביר עליו צד הדין ואז יסורים באין עליו.

30.

ספר בראשית פרק כב - (יא) וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלְאָךְ יְדֹנָד מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֲבִרְהָם וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי: (יב) וַיֹּאמֶר אֵל תִּשְׁלַח יְיָךְ אֶל הַנְּעָר וְאֵל תַּעֲשֵׂה לוֹ מֵאוּמָה כִּי עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי יִרְאֵ אֶל קִיּוֹם אֵתָה וְלֹא חֲשַׁפְתָּ אֶת בְּגָדְךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי:

31.

סדור תפלה - נוסח ספרדי - סדר קרבנות - רבוננו שֶׁל עוֹלָם. כְּמוֹ שֶׁכָּבַשׁ אֲבִרְהָם אֲבִינוֹ אֶת רַחֲמָיו לְעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבְךָ שְׁלָם. כֵּן יִכְבְּשׁוּ רַחֲמֶיךָ אֶת פְּעֻסְךָ. וַיִּגְלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מְדוּתְךָ. וְתִתְנַהֵג עִמָּנוּ יְדֹנָד אֵל הַיְיָנוּ בְּמִדַּת הַחֶסֶד וּבְמִדַּת הַחַיִּימוּם. וְתִכְנַס לָנוּ לְפָנֶיךָ מְשׁוֹרְתֵי הַדִּין. וּבְטוֹבְךָ הַגָּדוֹל יָשׁוּב חֲרוֹן אַפְּךָ. מֵעַמְּךָ וּמֵעִירְךָ וּמֵאַרְצְךָ וּמִנְחֻלְתְּךָ. וְנִמְנָם לָנוּ יְדֹנָד אֵל הַיְיָנוּ אֶת הַדְּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יְדֵי מִשְׁהַ עֲבָדְךָ כְּאָמֹר: